

6. Заклинський М. Д. Вітовський – Нью-Йорк – 1967. – 124 с.
7. Карпенко О. Д. Листопадова 1918 р. Національно-демократична революція на західноукраїнських землях.// УДЖ 1993. – № 2. – С. 21.
8. Кузьма О. Легенда листопада: ЗУНР.// Свобода. – 1995. – 17 січня. – С.3.
9. Кузьма О. Листопадові дні 1918 р. – Львів. 1931. – 443 с.
10. Литвин М., Науменко К. Історія ЗУНР. – 181 с.
11. Литвин М., Науменко К. Західна Україна. – 1991. – №9. – С. 52.
12. Макарчик С. Українська республіка Галичини. Нарис про ЗУНР / Львів, 1997. – 192 с.
13. Полянський О. Західна Україна у двох революціях 1848-1918. – Тернопіль, 1998. – 52 с.

Мар'яна Доценко
наук. керівник – асист. Л.В. Ковалишин

ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОЛЕКСАНДРА БАРВІНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ КІНЦЯ ХІХ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Олександр Барвінський – один із провідних галицько й загальноукраїнських суспільно-політичних діячів останньої чверті ХІХ та першої чверті ХХ століття. Це була особистість із широким спектром зацікавлень та впливів на життя українства свого часу.

Ми обрали громадсько-політичну діяльність Олександра Барвінського як тему нашої статті з огляду на її актуальність у сьогоднішні. Нинішні стосунки із Польщею та Росією потребують багатьох змін та нових ідей. Автор статті вважає, що багато нових думок можна почерпнути з минулого, а саме з життя та діяльності видатних галицьких вчених, політичних і громадських діячів в тому числі О. Барвінського.

Як казав про нього д-р Кирило Студинський: "Помилятися міг, бо є чоловіком, але злої волі в помилках у нього не було. Олександр Барвінський звісний загальною своєю непохитністю у національних пересвідченнях та зі своєї незвичайної совісності, точності та ідейності у праці. Можна би тільки побажати нашій суспільності, щоби таких витривалих і безкорисних робітників було якнайбільше" [18:234].

О. Барвінський був особистістю, яка дотепер деким вважається контраверсійною у нашій історії. Та коли приглянутися до його кожної документованої дії, він вражає усебічністю діяльності і знань, великою ерудицією, а загалом – глибокою любов'ю до свого народу, сином якого він був [17:17].

Актуальність дослідження також продиктована необхідністю створення цілісної наукової біографії О. Барвінського як громадського і політичного діяча Галичини та потребою всебічного й об'єктивного дослідження українсько-польських стосунків кінця ХІХ – початку ХХ століття.

Основною метою даної статті є дослідження громадської та політичної діяльності Олександра Барвінського у контексті розвитку українського національного руху та з'ясування основних напрямків його діяльності у боротьбі з москвофільством, участі його в якості представника Галицької України в Австрійському парламенті, при цьому також встановлення найцінніших аспектів цієї діяльності, важливих для сучасного національного відродження української нації й держави.

Завданнями даної статті є:

- простежити основні віхи життя і діяльності О.Барвінського як політичного діяча;
- прослідкувати процес формування суспільно-політичних поглядів О.Барвінського;
- розкрити специфіку громадсько-політичної діяльності вченого.

Дана тема є малодосліджена. Перші спроби оцінити життя і діяльність О. Барвінського робилися ще за його життя. Тому слід згадати праці таких українських дослідників: І. Левицького [14], Є. Олесницького [19], Б. Лепкого [15], Хроніка НТШ [23], Календар Просвіти [14] та інших. Це короткі описи, які дозволяють комплексно оцінити діяльність О. Барвінського, його вклад у розвиток української нації. Автори висвітлюють діяльність Олександра Барвінського у Науковому товаристві імені Шевченка, його вклад у діяльність християнсько-суспільного союзу, а також політичну діяльність діяча у Австрійському парламенті та Галицькому сеймі. Вони також оцінюють з позиції сьогоднішнього політику "нової ери", яку активно підтримував та запроваджував у життя Олександр Барвінський.

Багатим джерелом про рід Барвінських є "Спомини з мого життя" [18], два томи яких

вийшли друком у 1912-1913 рр. У "Споминах..." він описує походження своїх предків, батьків, сестер та братів. Чимало рядків автор присвятив рідному селу Шляхтинцям та видатним постаттям, що там гостювали.

Значно ширша джерельна база і більш повно зібрано матеріал у монографії С. Павлишин "Олександр Барвінський" [19]. Даючи ґрунтовний аналіз основним періодам життя і діяльності Олександра Барвінського, вона також розглядає його громадську, політичну та просвітницьку діяльність. Це дає автору підстави зробити висновок про визначну роль, яку відіграв Олександр Барвінський у суспільному житті, насамперед, у політичному житті Галичини. Також невичерпну інформацію ми можемо черпати з архівних матеріалів – це листування, спогади сучасників О. Барвінського, програми, статuti організацій в яких брав сам О. Барвінський. Використання цих матеріалів дало змогу поновому подивитися на життя О.Барвінського, оцінити його погляди, міркування та політичні позиції.

Незважаючи на багатогранну діяльність Олександра Барвінського і його великий вклад у розбудову української науки до сьогодні не з'явилася жодна цілісна праця, яка була б присвячена його науковій діяльності. Діапазон її охоплював не тільки просвітництво, а й політику, громадську роботу, діяльність у НТШ, але в даній роботі більше звернуто увагу на громадсько-політичну діяльність О.Барвінського.

Оцінка діяльності Олександра Барвінського не є однозначною, тому працюючи над дослідженням, автор намагався дотриматися об'єктивності при написанні і використати якомога більше матеріалів різних часів та різних позицій з огляду на час та постаті авторів творів про Олександра Барвінського. Наприклад, книга К.Студинського "Олександр Барвінський"[22], видана у 1996 році, описує О.Барвінського як видатного громадського та політичного діяча Галицької України, його внесок у подальший розвиток української нації, розкриває його роль в історії міжнародних стосунків.

У дев'яностих роках у розвитку історіографії розпочався найновіший період, позначений творчим підйомом у праці вчених. Тому кількість видань присвячених видатним науковим та громадським українським діячам минулих років збільшилась, в тою числі й про Олександра Барвінського. Є широким потік публікацій, які фрагментарно охоплюють питання наукової спадщини О. Барвінського і з'являються протягом кількох десятків років, журнал "Сучасність", збірник НТШ[23], календар – альманах " Дніпро"[16] та інші.

Отже, на превеликий жаль в українській історіографії питання громадсько – політичної діяльності Олександра Барвінського не набули належного висвітлення.

Олександр Барвінський – один із найвидатніших галицьких діячів останньої чверті ХІХ та першої чверті ХХ ст., який відіграв особливу роль в українському політичному житті Галичини, її суспільному та культурологічному розвитку, є провідним освітньо-педагогічним діячем свого часу.

Народився Олександр Барвінський 8 червня 1847 року в с. Шляхтинцях, що під Тернополем, у родині священика. Після Шляхтинців Олександр Барвінський навчався у Тернопільській гімназії.

Склавши іспит зрілості, Олександр Барвінський записався восени 1865 року на філософський факультет Львівського університету. Після закінчення університету О.Барвінського призначають учителем Бережанської гімназії, а далі – Тернопільської семінарії. 1886 року його обрано радним міста Тернополя. Тоді саме він почав промовляти у громадській раді українською мовою та зобов'язав до того й інших радних українців. У 1888 році О.Барвінський став членом Тернопільської повітової ради [22:43]. Того ж року в зв'язку з переїздом до Львова починається зоряний час Олександра Барвінського. Насамперед відзначимо цього особливий внесок у розбудову Наукового товариства ім. Шевченка. Він – активний ініціатор перетворення Товариства з літературного в наукове, що сталося у 1897 року, а також Олександр Барвінський редактор чотирьох перших томів славетних сьогодні "Записок НТШ".

Олександр Барвінський – це діяч унікального соборницького спрямування: багатократно відвідував Наддніпрянську Україну, де мав найтісніші контакти з В. Антоновичем, Т. Рильським, О. Кониським, І. Нечуєм-Левицьким, М. Лисенком, П. Кулішем, М. Сирицьким.

З 1891 року протягом 16 років він – український посол до австрійського парламенту, з 1894 року по 1904 рік – теж посол до галицького сейму. Завдяки його високому державному авторитетові він іменований у 1917 році пожиттєво членом австрійського Сенату, себто Палати панів.

Спільно з Юліаном Романчуком Олександр Барвінський став автором політичної концепції примирення з поляками, відомої за назвою "нова ера". І незважаючи на те, що політика "нової ери" зазнала в кінцевому підсумку фіаско, у зв'язку із загалом шовіністичним сприйманням поляками українського фактора на теренах Західної України, усе ж налагоджені О. Барвінським під час переговорів зв'язки з його політичний тиск дали можливість йому досягнути великі національні здобутки. Серед них: організація двох нових українських кафедр в університеті, одну з яких за сприяння О. Барвінського очолив М. Грушевський; розбудова українського народного шкільництва; введення фонетичного правопису та створення базових підручників; створення тиску супроти москвофільства.

Усі ці здобутки врешті-решт мали історичне значення як складові, що формували націю, її західноукраїнське крило, без якого сьогодні, і ми це бачимо, не було б України.

Олександр Барвінський ніколи не зраджував українських інтересів, і коли він переконувався, що політика компромісів не досягає цілі, то приєднувався до опозиції, засуджував політику поляків проти українців. Докази тому дають численні акції проти польських експанційних дій у парламенті. Він став членом Української конституанти, яка проголосила ЗУНР, в її уряді йому довірено пост двох секретарів: віровизнаних і освіти.

Характеризуючи Олександра Барвінського, варто відзначити, що цього світогляд ґрунтувався на глибокій релігійності, і він намагався створити в суспільстві ліберально-консервативну течію із залученням до неї широких кіл св'ященників та мирян.

Навіть у складних умовах Першої світової війни Олександр Барвінський багато працював. Його публікації, громадська і політична праця свідчать, що він намагався ще більше зробити для свого народу.

В період війни продовжив серію статей, викладених ним ще в 1905 році "Die Eraie Presse" погляди ("Чи Австро-Угорщина є зацікавлена в розвитку українського народу?"). ось заголовки цих статей: "Українське плем'я в Галичині, його культурне і господарське значення" (Відень-Берлін, 1913); "Світова війна і українська проблема" (Берлін, 1915) та інші. Від початку війни О. Барвінський працював у Червоному Хресті, у крайовій комісії опіки інвалідами і у школі для інвалідів та комівтеті захисту від війни.

Вершиною його громадської і політичної діяльності була участь в уряді Західно-Української Народної Республіки (1918). В першому Державному Секретаріаті він обіймав посаду державного секретаря, тобто міністра у справах віровизнання та освіти.

Очевидно, що потім прийшли розчарування, та його роки давалися взнаки. Але Олександр Барвінський майже до останньої хвилини брав участь у громадському та політичному житті. У 1920-ті роки продовжували виходити друком його підручники, сам він постійно виступав в пресі, був активним членом Наукового Товариства ім. Шевченка.

Усіх цих здобутків добувся Олександр Барвінський не широким жестом, грізною поставою та ефектом, як більше важкою, невтомною, по українськи впертою роботою протягом шестидесяти літ життя.

Олександр Барвінський залишається не тільки в нашій історії. Він – вічно жива і незабутня постать. Це зразок того, яким повинен бути українець: працюючим витривалим, незламним, гордим і скромним. І як освітянин, і як політик, він працював не для себе, а для свого народу. Без таких, як Олександр Барвінський, не було б сьогодні України. У нього і тепер можуть багато навчитися і політики, і громадські діячі.

Ми маємо всі підстави стверджувати, що Олександр Барвінський був визначним українським лідером, патріотом, який у конкретних історичних обставинах провадив державотворчу працю у різноманітних сферах освіти, науки і політики. Він був одним із великих архітекторів Українського Поступу, а його будова, складена з твердого граніту, назавжди залишиться підмурівком української державності.

Література

1. Фонд Державного Тернопільського Архіву Барвінський О. Носові самозвуки в слав'янських мовах // Записки НТШ. - 1900. - Т.35. - 3-5с.
2. Фонд Державного Тернопільського Архіву Барвінський О. [Некролог] // Культура товариства "Просвіта" на 1928. – 264с.
3. Фонд Державного Тернопільського Архіву Барвінський О. Відзначені за заслуги почесні члени "Просвіти". – 1985. - 98с.
4. Фонд Тернопільського Державного Архіву Будар Т. Будитель українського духу [О.Барвінський] // Бережанське віче. – 1997. – 21 червня.
5. Фонд Тернопільського Державного Архіву Гаврильцьо І. На Батьківщині О. Барвінського //

- Тернопіль вечірній. – 1997. – 28 червня.
6. Фонд Тернопільського Державного Архіву Гречин Б. Олександр Барвінський // Вільне життя. – 2001. – 4 грудня.
 7. Грушевський М. З соціально-національних концепцій Антоновича // Український історик, 1984. – №3. – 140 с.
 8. Демкович-Добрянський М. Україна і Росія – Львів – Краків – Варшава, 1993. – 76 с.
 9. Дорошенко Д. Володимир Антонович: його життя, наукова й громадська діяльність. – Прага, 1942. – 504 с.
 10. Фонд Державного Тернопільського Архіву Зозуляк Є. У Шляхтинці – з шляхів у безсмертя // Вільне життя. – 1997. – 27 червня.
 11. Кебар С. Один погляд на життя // Календар "Просвіти" за 1928р. – Л. – 1928. – 86 с.
 12. Фонд Державного Тернопільського Архіву Кравець О. Ліберний О. Слова та окраса галицького роду : До 150-річчя від дня народження О. Барвінського // Дзвін. – 1997. – №7. – С. 133-138
 13. Кровицька О. Чи важко просто бути? // Календар товариства "Просвіта" – 1928 – Л. – 1927. – 93 с.
 14. Ксешинський С. Тернистий шлях. // Календар товариства "Просвіта" за 1918р. – Л. – 1917. – 75 с.
 15. Левицький К. Історія думки Галицьких українців 1848-1914 р.р. – Львів, 1926. – 198 с.
 16. Левицький К. Історія політичної думки – Львів, 1923. – 156 с.
 17. Левицький К. Українські політики Галичини – Тернопіль, 1996. – 368 с.
 18. Невинський К. Шлях до свободи // Нова зоря. – 1926 – 31 грудня.
 19. Павлишин С. Олександр Барвінський. – Львів, 1997. – 278 с.
 20. Фонд Державного Тернопільського Архіву Погребенник Ф. Сподвижник : [До 150-річчя від дня народження О. Барвінського] // Українська слава. – 1997. – 17 липня.
 21. Фонд Державного Тернопільського Архіву Романів О. Архітектор українського п'ємонту : [О. Барвінський] // Шлях перемоги. – 1997. – 3 липня.
 22. Фонд Державного Тернопільського Архіву Рудка Б. Олександр Барвінський і " Пасіка " // Золотий колос. – Львів, 1997. – С. 110-111.
 23. Студинський К. Олександр Барвінський. – Львів, 1996. – 169 с.
 24. Хроніка Наукового товариства ім. Т.Шевченка. За роки 1926-1930. – 1930. – Ч.69-70. – 613 с.

Дмитро Єлісєєв
наук. керівник – доц. І.І. Шумський

КІННІ ПЕРЕГОНИ В СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Як і де зародились кінні перегони? Чи мали вони першочергово релігійний характер? Чи могли вони грати в тогочасному римському суспільстві, крім розважальної, ще якусь роль? Багато запитань, але сучасна наука і, зокрема, дане дослідження дають на них відповідь.

Для розкриття даних питань поставимо перед собою відповідні завдання:

З'ясувати як і де зародились кінні перегони;

Визначити структуру даного виду розваг;

Прослідкувати трансформацію характеру кінних перегонів та встановити роль цих ігор у римському суспільстві.

Джерельна база цієї проблеми є надзвичайно великою. Досить сказати, що про кінні перегони згадується майже в кожному історичному джерелі тих часів.

Найбільш інформативними з даного питання є наступні історичні джерела: "Листи" Плінія Молодшого, "Історія Риму від заснування міста" Тіта Лівія, "Життя дванадцяти цезарів" Гая Светонія Транквілла та інші.

Серед науковців, які займались даним питанням, варто назвати наступних: Немировський А.И. "Ідеологія і культура Раннього Риму" (1964 р.), Винничук Л. "Люди, мораль і звичаї Древньої Греції і Риму" (1988 р.), Поль Гіро "Побут і мораль древніх римлян" (2000 р.), Сергієнко М. "Життя Стародавнього Риму" (2000 р.) та інші. На жаль, дана тема не опрацьовувалась окремими монографіями, але той матеріал, який нам дають численні історичні джерела, є достатнім, щоб зрозуміти ту важливу роль, яку ігри взагалі, і кінні перегони зокрема, грали в житті стародавніх римлян.

В історії культури, а особливо римської, нічого ніколи не виникало просто так, на пустому місці. В праці "Рим і індоєвропейські ритуали" видатний дослідник Георг Думецль доводить, що такі ігри не могли зародитись у Римі самі по собі, без зовнішнього впливу. Але який народ дав Риму цю традицію? Відповідь на це запитання знайшлась в одному з древніх